

Utvalget for evaluering av
Etterretningstjenesteloven

evalueringsutvalget@evalueringsutvalget.no.

Deres referanse: 25/0030

Vår referanse: 2025/230

Dato: 01.12.2025

Publikasjonsnr.: NIM-H-2025-053

HØRINGSUTTALELSE

Invitasjon til innspill – evaluering av etterretningstjenesteloven

NIMs mandat er å bidra til å styrke gjennomføringen av menneskerettighetene i Norge, blant annet gjennom rådgivning.

Det fremgår av invitasjonen at utvalget er oppnevnt for å følge opp Stortingets anmodningsvedtak B pkt. 1 i Innstilling 357 L (2019-2020) hvor Utenriks- og forsvarskomiteen tilrådte vedtakelse av etterretningstjenesteloven. I tillegg ba komiteen i det nevnte anmodningsvedtaket regjeringen sørge for en uavhengig evaluering av loven innen fire år etter ikrafttredelse. Denne utredningen skulle «gjelde lovens virke og mulighet for kontroll av dens bestemmelser, inkludert ressursituasjonen, kompetanse og virkemidler hos EOS-utvalget».

I innstillingens første avsnitt, om proposisjonens hovedinnhold, het det blant annet at et «hovedformål med loven er å gi Etterretningstjenestens virksomhet en sikker rettslig forankring, særlig med hensyn til den menneskerettslige utviklingen». NIM har avgitt flere høringsuttalelser under lovgivningsprosessen. De har i hovedsak dreid seg om en vurdering av krav som følger av menneskerettighetene og Grunnloven, slik som krav til kildebeskyttelse, personvern og kontroll av beslutninger.

Utvalgets mandat har en rekke begrensninger, ikke minst at evalueringen ikke skal «vurdere lovens bestemmelser i lys av Grunnloven og Norges menneskerettsforpliktelser som vil overlapse med det pågående søksmålet fra stiftelsen Tinius m.fl. [...] med mindre en dom i saken eventuelt skulle være rettskraftig».

Etter NIMs oppfatning er den siterte begrensningen ikke helt klar. Det er naturlig at lovgivningen som sådan ikke på nytt vurderes opp mot Grunnloven og menneskerettigheter. Vi legger til grunn at *praktiseringen* av loven skal være gjenstand for vurdering. Ved komplisert lovgivning er det ikke alltid lett å forutse hvordan en senere praksis, også innenfor lovens rammer, innrettes. Slike erfaringer kan i sin tur virke tilbake til spørsmål om hvordan lovgivningen bør innrettes.

EOS-utvalgets særskilte melding av 11.11.25 er illustrerende for dette:

Undersøkelsene har vist at reguleringen av metadata og innholdsdata er uheldig og dette kan få betydning for rettssikkerhetsgarantier. I statsrådets svar på spørsmål (nr. 460) i Stortinget den 21.11 uttalte han blant annet at «rettslige tiltak» ville bli nøye vurdert etter meldingen, i sammenheng med utvalgets vurderinger. Det må da være nærliggende at utvalget har dette i mente ved vurderingene.

Fra NIMs perspektiv vil en evaluering som ikke vurderer den faktiske praktiseringen opp mot menneskerettslige krav, åpenbart ikke være god nok.

Etter NIM syn vil det være av interesse å evaluere sentrale rettssikkerhets spørsmål, slik som hvorvidt begjæringer for domstolene er slik innrettet at dommere får tilstrekkelig oversikt til de avgjørelsene som fattes, og om undersøkelser som gjøres før saken bringes inn for en domstol har uforutsett stort omfang. I hvilken grad kan lovens mekanismer i praksis forhindre at etterretningstjenesten får hånd om opplysninger av betydning for kildevern? Nye faktiske premisser som har kommet til etter lovvedtaket kan også virke inn på menneskerettslige vurderinger. Et eksempel på det er kunstig intelligens som har gjort sitt inntog. Bruk av KI kan forsterke flere av de rettslige utfordringene som er diskutert. I mellomtiden er også andre ordninger for informasjonsdeling innført eller på trappene, slik som a-kriminformasjonsforskriften, utlevering av IP-adresser etter ekomloven, behandling av passasjerinformasjon (PNR), informasjonsdeling ved voldsrisiko og deling av informasjon fra Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES). Det kan være naturlig å vurdere om for eksempel økt tilgang til informasjon fra slike andre kilder kan koples til informasjon innhentet etter etterretningstjenesteloven og innebære en økt utfordring for sikring av menneskerettighetene.

Vennlig hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Kai Spurkland

Direktør

Vidar Strømme

Fagdirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur